

Naročnina
Dnevna izdaja
za državo SHS
mesečno 25 Din
polletno 150 Din
celoletno 300 Din
za inozemstvo
mesečno 40 Din
nedeljska izdaja
celoletno v Jugoslaviji
120 Din, za
inozemstvo 140 Din

SLOVENEK

S tedensko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Cene oglasov
1. stolp, peti vrsta
malih oglasov po 150
in 2. stolp, peti vrsta
malih oglasov po 150
nad 45 mm višine
po Din 2-50, veliki
po 3 in 4 Din, v
uredniškem delu
vrstica po 10 Din
Pri večjem g
naročilu popust
Izide ob 4 zjutraj
razen ponedeljke in
dneva po prazniku

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III
Rekopisi se ne vračajo, nebrankirano
pisma se ne sprejemajo. Uredništvo
telefon št. 2050, upravnštvo št. 2326

Informativen list za slovenski narod

Uprava je v Kopitarjevi ul. št. 6 - Čekovni
račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349
za inzerate, Sarajevski št. 7363, Zagreb
št. 39.011, Praga in Dunaj št. 24.797

Vzhodno vprašanje

Koncesije treba narodom dovoliti pravočasno, ali po so kot prekasne brez učinka. Zgodovina bivše Avstrije zgovorno dokazuje to resnico. Samo malo enakopravnosti so zahtevali avstrijski narodi, a je niso mogli doseči. Skoraj neverjetno se sliši, da kakšne mrvice najbolj elementarnih pravic so se morali boriti naši predniki leta in leta, predno so jih izsilili. Ni čuda, da je pri tem boju rastlo vedno bolj nasprotje do Dunaja in da je na vse zadnje prišlo do tega, da se narodi za darove Dunaja sploh niso hoteli več zmeniti, ker so bili avstrijske vlade do grla siti, pa naj jim ta obljubja nebesa na zemlji. Karlov manifest je zato ostal brez najmanjšega utisa, do čim bi mogel pred leti morda rešiti situacijo. Zato je dostikrat vsa politična modrost v tem, da se dovoli ali odreče koncesija v pravem času in državnik, ki ima to politično modrost, ta je dokazal svojo državniško sposobnost.

Tak izpit državniške sposobnosti mora sedaj položiti delavska stranka pri reševanju vzhodnega vprašanja, ki so ga razgrnili dogodki v Palestini. Sicer je morda še mogoče, omejiti obseg palestinskih dogodkov in doseči, da ne bi preskčili iz Palestine v arabski svet. Ali le malo verjetno je, da se bo to posrečilo, čeprav se čujejo iz vrst delavske stranke v ta namen že dalekosežni predlogi. Tako predlaga socialistični poslanec Wedgwood, da postane Palestina sedmi britanski dominij, v katerem naj vladajo židovski kmetje in Felahi, kakor se imenujejo arabski kmetje. Morda je v tem predlogu, da postane Palestina dominij, res ona koncesija, ki bi bila koncesija v pravem času in dosegla, da se nasprotstvo do Anglije ne bi stopnjevalo. Ali posebno mnogo upanja za tak uspeh ni, ker je Palestina pravno že več ko dominij, namreč suverena republika, ki jo Anglija samo upravlja po tistem soglasju Društva narodov.

Poleg tega pa so Arabci pred kratkim videli, da se da od delavske stranke mnogo doseči, ko je Henderson po desetletnem boju rešil egiptovsko vprašanje in dovolil Egiptu mnogo več, kakor pa je ta zahteval pred desetimi leti. Vprašanje je, če je bila ta koncesija storjena v pravem času, ker je bila izvršena v času, ko vlada nad Egiptom osovražena diktatorska vlada Mahmuda paše. Uspeh vse desetletne borbe naj bi torej požel Mahmud paša, s čemur pač ne bo zadovoljen Nahas paša, za katerega so vsi egiptovski nacionalisti. V sled tega ni izključeno, da ne bo še popolnega sporazuma v Egiptu in da Hendersonova koncesija ne bo dosegla svojega cilja.

Tem bolj verjetno pa je, da bo podžgala Arabce k novim zahtevam zlasti še, ko se vedno bolj širi geslo, da pripadaj Arabija samo Arabcem. Arabsko gibanje pa upliva tudi dalje na vzhod in indijski mohamedani so že nastopili za Arabce, čuje se pa tudi že iz Iraka, da je treba narediti konec angleškemu mandatu. V Indiji sami pa je po modri potezi Gandija, ki se je potegnil za mohamedansko versko zahtevo po kalifatu, prišlo do slege med Indijci in mohamedanci. Zahteva Indije po samostojnosti je vsled tega dobila novo moč in vedno manj je med Angleži pristašev, ki predlagajo, da je treba s trdo roko zatrei vsa ta nasilna gibanja. Nasprotno se čuje iz vrst delavske stranke, da naj tudi Indija postane dominijon, da se tako neha vsa nasprotstva. Kar se je zdelo pred leti še nedosegljivo, to postaja danes že premalo, ker se je odpor proti tuji nadvladi že tako povečal, da je že vprašanje, če morejo koncesije še ustaviti gibanje, ki ga mohamedanski in indijski nacionalisti vedno bolj širijo.

Po burski vojni je Vel. Britanija z velikodušno in dobro premišljeno popustljivostjo dosegla, da je prestala vse v vojni porojeno nasprotje in da se je Južna Afrika oklenila Anglije. In oklenila se je britanskega imperija tako trdno, da je v svetovni vojni krepko pomagala Angliji do zmage. Velikopotezna in v pravem času storjena koncesija je na mah likvidirala južno-afriško vprašanje. Danes je sličen ko južno-afriško vprašanje postavljeno vzhodno. Ne sicer tako jasno, ali razpoteje je že tu.

Tako se mora delavska stranka odločiti, kako da reši vzhodno vprašanje. Ali bo dosledno svojemu programu dala vzhodnim narodom vse njih pravice in dovolila to, kar ima Egipt, tudi arabskim deželam, ali pa bo sledila konservativnim predlogom in s trdo roko zatrla vsak odpor. Palestinski dogodki so tako postavili delavsko stranko pred težko preizkušnjo in v interesu miru je samo želeli, da bi delavska stranka dobro prestala preizkušnjo.

Marinkovič - član Sveta D. N.

Zeneva, 9. sept. (Tel. »Slov.«) Po dogovoru je imel letos pripasti sedež male antante v Svetu Društva narodov Jugoslaviji. Iz gotovih strani se je sicer skušalo kljub temu agitirati proti tej izvolitvi, a brez uspeha. Od 53 držav je glasovalo za kandidaturu jugoslovanskega zunanjega ministra dr. V. Marinkoviča 42 držav. Pripominjamo, da je dobil l. 1921, ko je tudi kandidiral v Svet D. N. le 14 glasov. Sedaj je dobil torej trikrat toliko glasov.

Kongres gospodarskih zbornic

Naše prometne in poštne razmere — Kaj je treba storiti
Dosežen napredek še ne zadostuje

Belgrad, 9. sept. (Tel. »Slov.«) Današnji dan kongresa gospodarskih zbornic je bil posvečen razpravam o prometnih in poštinih razmerah. Poročilo o željah in zahtevah našega gospodarstva je podal dr. Lujo Karamanski, tajnik trgovske in industrijske zbornice v Zagrebu. V začetku svojega govora je ugotovil, da se kljub dosedanjim naporom železniške uprave ni zadovoljilo potreb gospodarstva, da se čuti veliko pomanjkanje železniških vozil, da je polno nedostatkov in da je treba v bodoče bolj kot do sedaj paziti na železniški promet. Analizirajoč vzroke tega stanja trdi v svojem predlogu v svrhu zboljšanja naših železniških razmer, da je treba odpraviti neprilike v prometu s tem, da se v prvi vrsti usposobijo železniške postaje, da se proga Zidani most—Zagreb—Novska, kakor tudi druge proge, zaščitijo pred vremenskimi nevarnostmi, da se ojačijo mostovi, rekonstruirajo postaje Belgrad, Zagreb, Novi Sad, Veliki Bečkerek, Skopje, Niš, Sušak, Split, Crikvenica in Karlovac, kjer je po njegovem mnenju največji blagovni naval, ki ga postaje ne zmorejo. V nadaljnjem svojem govoru je podčrtal znana dejstva v našem železniškem prometu, ki so bila že večkrat podana javnosti. Posebno poudarja, da naša železniška uprava nima dovolj tehnične pripravljenosti in ne dovolj izvedene organizacije dela in je treba zato predvsem paziti na to, da bi bilo kroženje vagonov čim hitreje, da bi se vlaki čim hitreje formirali in odpravljali, da bi se vobče uvedla racionalizacija prometnega dela.

Prehajajoč na tarifne razmere, zahteva, naj se ukine uredba, s katero so bili s 1. septembrom povišani tarifi na goriva in stavbni material, ugotavlja nepovoljno stanje, v kolikor pridejo železnice v poštev pri eksploataciji svojih materialnih dobrin in priporoča, naj železniška uprava napne vse sile, da bi lahko upravljala in eksploatacijo svoj material v višini, ki jo danes izkazujejo železniške uprave v drugih državah. Modernizacija naših železnic naj bi bila parola. Nadalje zahteva, da naj se dvigne prometna kapaciteta naših železnic z novimi investicijami.

Vsekakor pa naj ostane tudi nadalje v veljavi naredba prometnega ministrstva, s katero so se pri posameznih železniških ravnateljstvih osnovali posvetovalni odbori, ki naj skupno z železniško upravo delujejo za splošni blagor. Gospodarski krogi sicer priznavajo dosedanje znatne napore železniške uprave v svrhu sanacije in organizacije našega prometa, toda z ozirom na sedanje stanje smatrajo kot neobhodno potrebno, da se obstoječi nedostaki hitreje odpravijo in se z vsemi silami dela na to, da se železniški promet dvigne tako visoko, da bo ustrezal zahtevam našega gospodarstva.

Bosanske železnice.

O istem predmetu z ozirom na Bosno in Hercegovino ter Črno goro je poročal dr. Vojislav Besarović. Dejal je, da je v zimi letošnjega leta dobila bosanska industrija komaj 30 do 40% potrebnih vagonov. Bosni je potrebno 1000 novih odprtih in 500 pokritih vagonov. Veseli ga vest, da je železniška uprava naročila za bosanske ozkotirne železnice 1500 tovornih vagonov in pričakuje, da bo ta nabavka v kratkem izvršena. Nadalje je govoril o sarajevski železniški delavnici, da ne more izkoristiti svoje kapacitete, ker nima dovolj materiala in se radi tega vozi park, četudi je majhen, ne more dati hitro v promet, ker je treba dolgo čakati na popravilo vagonov. Napačno je tudi to, da ta železniška delavnica ne spada neposredno pod sarajevsko oblastno ravnateljstvo, ampak je podrejena osrednjemu ravnateljstvu. V Sarajevu in drugih bosanskih mestih se nadalje čisto čuti pomanjkanje večjih skladišč. V Bosni je neobhodna potreba, da se postavijo novi železniški mostovi. Za-

»Journal de Geneve« piše, da je bila kandidatura in izvolitev našega zunanjega ministra dr. Voje Marinkoviča zelo simpatično sprejeta, vendar da niso niti naši najboljši prijatelji upali, da bo glasovalo za njega tako število držav. Zunanji minister dr. Marinkovič je ob priliki svoje izvolitve podal izjavo, v kateri pravi, da pomeni njegova izvolitev verno sliko mednarodnega ugleda naše države.

hteval je, naj se v Belgradu sezida posebni tovorni kolodvor. Glede Bosanskega Broda, za Bosno najvažnejše postaje, se čuje danes polno pritožb. Zlasti so važne pritožbe glede prelaganja. Radi pogodbe z neko tvrdko je prelaganje blaga skoro nemogoče. Zahteva, naj se ta pogodba ukine in naj se s tisto tvrdko, če država že ne sprejme prelaganja v svojo lastno režijo, sklene posebna pogodba, s katero naj se zagotovi, da se bo za vse stranke pravilno delalo. Naštev nadalje železnice v Bosni, ki so bodisi državne bodisi privatne, pa so pod upravo dotičnega gosdarskega podjetja. Zahteva, naj te železnice sploh upravlja železniško ministrstvo. Obširno se je govornik pečal tudi s prometnimi razmerami v Črni gori.

Pošta.

Poročilo o pošti, brzojavu in telefonu je podal Ivan Mohorič, tajnik ljubljanske TOI zbornice. Uvodoma je naglasil, da gospodarski svet čeni napore poštne uprave in se naveda težkoč, s katerimi se mora uprava boriti. V teku zadnjih deset let je bilo zgrajenih 2554 km telefonskih linij, 3648 km mednarodnih telefonskih linij in 4265 km linij v mestnih omrežjih. Montirane so bile štiri avtomatske telefonske centrale, štiri radio telefonske postaje, ena radiofonska postaja, in je bil organiziran poštini avtomobilski promet na dolžini 3051 km. Je to velik napredek, a vseeno se ni storilo dovolj.

Potreba novih investicij.

Za pošto, brzojav in telefon naj se vnesejo nove znatne investicije, ker je njih rentabiliteta zagotovljena. Proračun za pošto je prenikozek. Proračun poštne resora je od l. 1922 stalno aktiven in je samo v letih 1921 do 1924 izkazala uprava 388 milijonov dinarjev čistih dohodkov. Odločno protestira proti temu, da bi se zmanjšal proračun za 10% (razpis zahteva 15%), ker je proračun tega resora itak premajhen. Posebno je paziti na tranzitni promet med Evropo in balkanskimi državami ter Orientom, ki gre preko našega ozemlja. Od 3852 poštinih uradov je komaj 20% pravih, stalnih državnih pošt, med tem pa se zahteva še nadaljnja deerarizacija. To se mora označiti kot korak nazaj. Pošta ima samo 129 državnih zgradb, dočim je 1628 privatnih zgradb. Naj se zgrade predvsem hitro poštne zgradbe za pošto v Subotici, Splitu, Mariboru, na Jesenicah in v Ljubljani.

Poštne osobeje treba nagraditi.

Poštne osobeje, ki vrši čekovno službo, naj sprejema zopet nagrade, kakor preje. Tarife za paketno pošto naj se podvrže reviziji. Naj se otvori potrebna poštna služba z inozemstvom, naj se ne reducirajo brzojavni uradi in pazi naj se na telefonsko in brzojavno službo, ker kljub temu, da je bilo v letu 1924—1927 1.700.000 manj depeš v prometu, so ostali dohodki na isti višini.

Zgrade naj se nove telefonske linije

ter naj se telefonsko omrežje v državi razširi. V pogovorih med Zagrebom in Mariborom se dnevno briše toliko govorov, da bi ti dohodki bili popolnoma zadostni za novo telefonsko linijo. Nimamo še telefonskega prometa z Grčijo, Albanijo in Bolgarijo, kar je nam v veliko škodo. Nato je prešel na vprašanje mednarodnih telefonskih kabljev, ki jih je država po obstoječih mednarodnih konvencijah dolžna zgraditi.

Popoldansko zborovanje.

Ob pol 5 popoldne se je kongres nadaljeval. Najprej je govoril tajnik novosadske zbornice Obuljena

o rečni plovbi.

V kratkem govoru je dokazal, da naš rečni promet ni na višini in da lahko Nemčija,

Avstrija in Madjarska glede rečne plovne politike v kratkem času popolnoma potisnejo ob steno jugoslovansko zastavo na Donavi. Zahteval je, naj se organizira boljša eksploatacija državne plovne parka, naj se odstranijo strahovite težkoče, ki nastopajo pri prekladanju blaga v Bosanskem Brodu, naj se končno vendarle zgradi trgovska luka v Belgradu in Novem Sadu, naj se izgotovijo zakoni za reorganizacijo rečne plovbe, naj vlada vzame v pretres vprašanje pretoka kralja Petra in Aleksandra v Vojvodini, naj se Sava regulira tako, da bo plovna od Belgrada do Zagreba in naj pride do čim ožjega sodelovanja med rečno in pomorsko plovbo na tako zvani pomorski Donavi, ker mora biti naša država v tej mednarodni komisiji tudi zastopana.

Ko je govornik končal svoje poročilo, je prišel na kongres kmetijski minister dr. Frankeš, ki ga je kongres burno pozdravil in razložil stališče ministrstva.

Nato je kongres razpravljal o razmerah v področju črnogorske zbornice, nakar se prišlo na vrsto resolucije.

Kraljeva zahvala

Belgrad, 9. sept. AA. Na včerajšnji pozdravni telegram s kongresa gospodarskih zbornic je Nj. Vel. kralj odgovoril z naslednjo brzojavko:

Predsedniku kongresa gospodarskih zbornic g. Milutinu Stanojeviću v Beogradu.

Bled, 8. sept. Zahvaljujem se Vam za pozdrav in izraze udanosti predstavnikov gospodarskih zbornic in želim kongresu uspešno delo v korist našega narodnega gospodarstva. Po šiljam Vam pozdrav — Aleksander.

Posledica obč. zbora Kmetijske družbe

Belgrad, 9. sept. (Tel. »Slov.«) Razvoj Kmetijske družbe v Sloveniji, zlasti pa dogodki na zadnjem občnem zboru, zelo zanimajo kmetijsko ministrstvo. Vaš dopisnik je imel priliko, razgovarjati se z referentom tega ministrstva, ki mu je izjavil, da je zelo škoda, da se v tej instituciji slovenskega kmetijstva ne more razumeti, kako je treba voditi gospodarski stanovski boj, in da stopajo preveč v ospredje osebna vprašanja. Škoda je tem večja, ker je v ministstvu skoro dozorela misel, naj bi se s posebnim zakonom iz Kmetijske družbe za Slovenijo in iz sličnih ustanov na Hrvaškem in Vojvodini ustvarile iz njih kmetijske zbornice in bi bil na tak način narejen začetek teh važnih kmetijskih ustanov, ako bi se na ta način ustanovile kmetijske zbornice v Ljubljani, Zagrebu in Vojvodini, bi bilo lahko na podlagi teh izkušenj uesti zbornice tudi v gospodarsko manj razvitih krajih. Omenjeni zakonski predlog, ki je bil v principu že gotov, pa je zlasti po dogodkih na zadnjem zboru Kmetijske družbe v Ljubljani stopil v ozadje in je vprašanje ustanovitve kmetijskih zbornic potisnil za korak nazaj.

Preskrba s semenskim žitom

Belgrad, 9. sept. (Tel. »Slov.«) Zakon o pobijanju rastlinskih škodljivcev je poslalo kmetijsko ministrstvo na oceno v notranje ministrstvo radi tega, ker nalaga zakon občanom precejšnje dolžnosti, kar velja tudi za okraje in oblasti. Dalje je dobilo zakon na vpogled tudi prometno ministrstvo in ministstvo za javna dela. Pred vrhovni zakonodajni svet pride ta zakonski načrt najbrž že v tej periodi.

Glede preskrbe s semenskim žitom smo zvedeli, da dobi vsak žitarski okraj približno vagon izbrane pšenice. Pri tem pa pridejo vpoštev le oni kraji, ki so ugodni za gojitev žita. Glede Slovenije pride v poštev samo mariborska oblast, kajti ljubljanska nima tipičnih žitornih pokrajin. Kmetijsko ministrstvo je nadalje v zvezi s tem vprašanjem stavilo zahtevo, naj semenogojne postaje, ki so prešle na oblastne samouprave, pridejo ponovno pod kompetenco ministrstva samega radi boljše eksploatacije teh postaj. V Sloveniji prihaja v poštev semenogojna postaja v Beltincih, na Hrvaškem pa v Križevcih. Sedaj se čaka na to, kakšne izjave bodo o tem vprašanju dali oblastni komisariji.

Da bi podprli delo in prizadevanje kmetijskega ministrstva, so jugoslovanski agronomi sklenili, prirediti o tem predmetu cele vrste predavanj, in je agronomsko društvo že izdalo n avse agronome poziv, da se izjavijo, o katerem predmetu bi hoteli prevzeti predavanja.

IX. kongres 'Pax Romanae' v Španiji

Davi so prispeli s svojim posebnim vlakom v Seviljo udeleženci kongresa Pax Romanae. Po ogledu Madrida, kjer jim je bila od županstva prirejena zakuska s koncertom in kjer so bili zastopniki vseh delegacij sprejeti v avdienci od namestnika prosvetnega ministra, so se večeraj jutraj odpeljali s svojim vlakom v Toledo, kamor so dospeli dopoldne. Ogledali so si vse znamenitosti tega morda najzanimivejšega špansko-maurskega mesta in tudi njim je mestno županstvo pridelilo zakusko. Zvečer so se odpeljali v Seviljo.

Danes popoldne se uradno začne kongres z otvoritveno sejo na sevilski univerzi. Dopoldan je posvečen ogledu mesta.

Špansko časopisje posveča kongresu izredno veliko pozornost. Sprejem udeležencev je povsod prisrčen in organizacija potovanja doslej brezprikorna. Da pa je računati vedno s posebnostmi dežele, je razumljivo.

Med udeleženci je izredno dosti duhovnih voditeljev iz posameznih univerzitetnih središč vsega sveta. Kongresa sta se udeležila tudi dva študenta iz Indije in v Bordeauxu študirajoči zamorec Luis Pinto.

Posebno pozornost posveča časopisje znamenitim znanstvenikom, ki so jim poverjeni referati. Tako bo govoril g. Joseph Clayton, Anglež, o katoliških kriterijih za razumevanje domovine in internacionalizma, g. Salvador Minguijón, profesor univerze v Zaragossi, o obrambi in izoblikanju zapadne kulture po katolištvu, msgr. De la Serre, prorektor katoliškega Instituta v Parizu, o bodočnosti sociologije v luči katoliške doktrine, g. dr. Dietrich v. Hildebrand, profesor na univerzi v Münchenu, o katolicizmu in tendencah moderne filozofije.

Kongres traja do 8. septembra. Ta dan popoldne se udeleženci odpeljejo v Valencio.

N. K.

K političnemu položaju v Avstriji

S pristopom Bauernbunda k Heimwehru se je položaj socialistov jako poslabšal. Kmečka zveza, ne le da je v naročje Heimwehra privedla čez 100.000 novih članov, temveč imajo socialisti sedaj proti sebi strnjeno meščansko-kmečko fronto, brez ozira nato, da so krščanski socialci tudi med delavstvom močni. Moralni učinek pristopa Bauernbunda k Heimwehru je še mnogo večji kot številčni.

Vedno bolj se zaznava, da je to bila spretna poteza zveznega kanclerja Streruwitza. On je namreč tisti, ki stoji za kmečko zvezo. Poslej mu Heimwehr ne bo več nagačal in vlada se bo mogla bolj nemoteno pripravljati na svojo glavno nalogo: spremembo ustave. Okrog tega vprašanja se bje že več let najhujši boj med krščanskimi socialci in socialisti, ne da bi se obe stranki le malo mogli zediniti. Po ustavi je za spremembo ustave potrebna dvetretjinska večina, katere pa v sedanjih konstelaciji ne premore nobena stranka. Rešitev bi bila v kompromisu, ki pa je skoraj izključen, ker bi socialisti le pod pritiskom sile popustili ugodno pozicijo, ki jih jim nudi sedanja ustava, in to zlasti Dunaju, ki kot samostojna zvezna dežela more izvajati prevladujoč vpliv nad ostalimi pokrajinami.

Kar vlada hoče in česar najmanj ne prikriva, je sprememba ustave za vsako ceno. Bistvene zahteve so sledeče: Narodni in Zvezni svet naj se odpravita, sedanji parlament naj izmenja gospodarski parlament in državni predsednik mora dobiti več pravic. Gotovo se bodo še pogajali s socialisti; a če bi bili slednji nepopustljivi, bodo na jesen razpustili parlament in šli na volitve. V tem slučaju se je bati, da bo Heimwehr z Bauernbundom izvedel volitve kakor že. Ker so omenjene zahteve dokaj popularne in ker ljudstvo od parlamentarne reforme upa socialnih zakonov, ki sedaj vsled močne in borbene opozicije ne pridejo do uresničenja, računajo vladni krogi, da jim volitve prinesejo potrebna delovna večina, s katero bodo mogli izvesti nameravano ustavno reformo.

Socialistom gre za to, da ne izgube popularnosti. Renner je izjavil, da so tudi oni za spremembo ustave, ki pa naj se prilagodi Weimarski ustavi, v čemer bi se via facti znatno omogočil Anschluss. Odgovorni vladni krogi so tozadevno mnogo bolj previdni, ker še ni pozabljena Briandova beseda, da Anschluss pomeni vojno! Tudi je vprašanje, če bi rajhovec samim v tej situaciji, kakor je Nemčija, bila ljuba intenzivna propaganda za priključitev. Vendar pa je to močan političen slogan in oba tabora zbirata in merita svoje sile za odločilne tedne, ki se bližajo.

Ogenj v hotelu „Palace“

Belgrad, 9. sept. (Tel. »Slov.«) Današnji požar v hotelu »Palace« je izzval v Belgradu veliko zanimanje ter je bil pred hotelom zbrano ne samo mošvo požarnih čet iz Belgrada in Zemuna, temveč je prihitelo na pomoč tudi vojaštvo. Človeških žrtev ni bilo, ker je pogorela le streha in nekateri deli mansarde. Škoda se ceni na pol milijona dinarjev, docim je hotel zavarovan za 25 milijonov dinarjev.

Stresemannov govor

Omenja potrebo izpraznitve Saarske kotline - O združenih evropskih državah

Zeneva, 9. sept. (Tel. »Slov.«) Na današnji seji Društva narodov je imel dr. Stresemann svoj z napetostjo pričakovani govor. Začel je s tem, da je poudarjal rezultat haške konference, na kateri se je obljubilo izpolniti nemško zahtevo po izpraznitvi zasedenega nemškega državnega ozemlja. Takoj nato je pripomnil, da je tudi saarsko ozemlje še vedno pod nemško upravo, dasi želi tamkajšnje prebivalstvo zopetno združitev z Nemčijo. Koraki, ki so se storili za odstranitev tega stanja, pomenijo enako delo za likvidacijo vojne. Stresemann se nadeja, da bo tudi Društvo narodov storilo vse, da se ta misel uresniči, in da bo, če še ni samo vzelo inicijative v svoje roke, simpatično podpiralo pogajanja neposredno prizadetih držav. Ko bo padel zid med Nemčijo in njenimi zapadnimi sosedi, se bo začelo skupno delo, ki bo postalo tako plodovito, kakor to zahtevajo skupni interesi narodov in ne samo lastni interesi Društva narodov (odobranje).

Dalje je dr. Stresemann govoril o ideji razsodišča, ki zmagovito napreduje in ki je glavni stebel mednarodnega miru. Pogajanja, ki se vrše za delno reformo razsodišča, bodo pripomogla k temu, da se olajša delovanje te ustanove. O Kellogovem paktu je rekel, da je nemška vlada vedno smatrala ustvarjanje metode za mirno razrešitev vsakršnih konfliktov za izhodišče vsega prizadevanja za svetovni mir. Vojna se ne odpravi s tem, da se v vojni deluje proti vojni, temveč s tem, da se odpravi vzroki vojne. Z največjim interesom in z največjimi simpatijami zasleduje Nemčija pogajanja velikih pomorskih držav za razorožitev na morju. Enako učinkovito je treba zahtevati tudi delovanje za razorožitev na suhem. Pri tem ne gre samo za fazo, temveč za problem, ki ga je treba zagrabiti v celoti in katerega je označil z dvema točkama: preprečenje vsakršne vojne možnosti — s splošno razorožitvijo kot konsekvenco — in omogočitev stalnega razvoja.

Potem je dr. Stresemann izjavil, da varstvo manjšin ni nič manj važna naloga Društva narodov. V svojem stališču glede tega problema ne more delati razlike med interesiranimi in neinteresiranimi državami, ker se tiče Društva narodov v svoji celoti. Mir bo tem bolj zagotovljen, čim bolj se bodo varova-

la človeška prava do materne jezika in kulture brez škode za države. Kdor bo to zagovarjal, se mu nikakor ne more očitati, da hoče izzvati nevarnost konfliktov med državami. Smatra, da ni več daleč čas, ko bo Društvo narodov ustanovilo poseben manjšinski organ.

Končno je govoril Stresemann o novi državni preureditvi Evrope. To vprašanje pač ni problem, s katerim bi imelo Društvo narodov opraviti neposredno. Dr. Stresemann odklanja skepto prenumerando-pesimistov, ki zavračajo to misel kot indiskutabel, zahteva pa na drugi strani, da si je Društvo narodov na jasnem, kakšni cilji se zasledujejo s to pravico. Z vso odločnostjo odklanja politične misli, posebno s kakšnimi tendencami proti drugim zemeljskim delom, ravno take, ki bi izgledale kot gospodarska avtokracija Evrope. Mnogo izvedljivejše se mu zdi ono, kar še danes čaka na izpolnitev. Zdi se mu groteskno, da razvoj Evrope ne gre naprej, temveč da nazaduje. Z versajsko mirovno pogodbo je bilo ustanovljenih mnogo novih držav, ki pa jih je versajsko mirovna pogodba popolnoma opustila, da bi te nove države pritegnila v evropski gospodarski sistem. Poleg novih mej v Evropi vidimo nove mere, nove uzanse, nove zakone, kar ovira mednarodni promet.

Groteskno je, da se je z novimi tehničnimi pridobitvami skrajšala razdalja med južno Nemčijo in Tokijem za 20 dni, v Evropi sami pa se morajo železniške lokomotive vsak čas ustavljati, ker pride na mejo, kjer so vedno nove carinske revizije. Kje je skupni evropski denar? Z racionalizacijo gospodarskih razmer bi se koristilo ne samo evropskim producentom, temveč tudi dobaviteljem in odjemalcem vsega sveta.

Dr. Stresemann je končal svoj govor s priznanjem, da je Društvo narodov mnogo storilo za razvoj sporazumijanja med narodi. Namigavajoč na Briandov govor, je rekel, da se veseli, da heroizem za velike ideale med narodi nikdar ne bo izumrl, hoče pa poudariti, da bo imela vojna bodočnosti malo dela za osebni heroizem. Društvo narodov ima prijetno nalogo, zblížiti narode in nasprotstva premostiti. Gre za veliko nalogo, ki se more opraviti le korakoma, dokler narodi ne pridejo do onega stanja, ki ga vsi pričakujejo. (Viharno odobranje.)

Govor it. delegata Scialoie

Nato je govoril italijanski delegat Scialoia, ki je sporočil, da je danes dopoldne za italijansko vlado podpisal pogodbo obligatoričnega razsodišča v Haagu. Kellogova pogodba označuje vojno kot stoječo izven zakona. Vsak zločin stoji izven zakona. Morda bi bilo koristneje, označiti vojno kot bolezen in odstraniti njene vzroke. Problem sirovina čaka

na rešitev in rešitev socialnega vprašanja bi veliko pripomogla k blagostanju narodov. Združitev evropskih držav je visok cilj, treba pa je pomisliti na težkoče. Kljub temu zasluži ideja najresnejšo pozornost. Dalje je govoril o reorganizaciji tajništva Društva narodov in predlagal ustanovitev studijske komisije, ki naj bi do prihodnjega leta sestavila poročilo.

Govor ministra Beneša

Končno je govoril še češkoslovaški zunanji minister dr. Beneš, ki je opisoval napredek misli obveznega razsodišča in sodnega obravnavanja vseh sporov, kar je dovedlo do tega, da je sedaj prvič več velikih držav priznalo obveznost haškega razsodišča, katero je posebno s pristopom Združenih držav ameriških postalo velika svetovnopolična realnost. Društvo narodov je torej res postalo zborovanje za teoretično razsojanje. V Haagu so bili likvidirani finančnopolični problemi svetovne vojne. Nato je govoril o vprašanju združene Evrope, ki je posebne vrednosti za nje-

govo državo in ki se celo tiče življenjskih interesov češkoslovaške. Smatra za povsem potrebno in umljivo, da je končno prišlo v Društvo narodov na dnevni red vprašanje, da se osnuje novo gospodarsko in v daljšem oziru tudi politično sodelovanje Evrope, ki ni naperjeno proti nikomur na svetu in ki bi ustvarilo tudi novo moralo, katere bi pospeševala končni cilj Društva narodov, to je svetovni mir. Naposled je dr. Beneš tudi sporočil sklep češkoslovaške vlade, da bo podpisala fakultativno klavzulo in da namerava tudi ratificirati pogodbo o svetovnem razsodišču.

Briandov nastop za Panevropo

Zeneva, 9. sept. (Tel. »Slov.«) Pri kosilu, katerega je Briand priredil evropskim delegatom Društva narodov, se je sklenilo, da sprejmejo s simpatijo v vednost Briandovo misel o gospodarskem zblizanju evropskih držav. Poverili so Briandu nalogo, da sproži pri vseh evropskih vladah anketo in da pošlje vladam memorandum, v katerem naj zbere vse dose-danje izjave in poročila. V to svrhu bodo delegati svoje pripombe sporočili francoski vlad. Briand je pri tem še enkrat poudaril, da federacija evropskih držav ne sme biti naperjena proti nikomur. Dr. Stresemann je pri tem ponovil svoja izvajanja na seji Društva narodov in pri tem pripomnil, da bi bilo priporočljivo, če se združitev Evrope izvrši na sličen način, kakor pri državah latinske Amerike.

Henderson je opozoril na to, da bi taka federacija lahko kršila narodno suverenost posameznih držav in se skliceval na primer britanske države. — Avstrijski zvezni kancler Streeruwitz je pripomnil, da je Evropa organizirana ravno narobe, kakor bi morala biti. Dr. Marinković je čestital Briandu k ideji, da je sprožil ta problem, treba pa je govoriti ne samo o gospodarskih vprašanjih, temveč tudi o političnih problemih, ker gospodarska vprašanja lahko pomenijo tudi politične žrtve. — Končno je predlagal Huysmans, da bi se gospodarski odbor lahko bavil z možnostjo go-

rodni dogovor, po katerem se ne bi smele carine zvišati, naka naj bi se sklicala konferenca za znižanje carin. Glede gospodarskega zblizanja Evrope pa želi Graham, da bi se predvsem vpoštevale gotove blagovne skupine.

Zeneva, 9. sept. (Tel. »Slov.«) Briand je naprotil predsednika panevropske unije Coudenhove-Catarghija, da bi skupaj z vsemi prijatelji evropskega sporazuma z največjo odločnostjo nadaljeval propagando te ideje, da bi se pokazalo vladam, da bi bila samo želja narodov, če bi vlade opustile svoje pomisleke.

Pomorski sporazum med Anglijo in Ameriko

London, 9. sept. (Tel. »Slov.«) Kljub vestem, razširjenim v Zenevi, da je ameriško-angelska razorožitev na morju postala dvomljiva, vztrajajo dobro poučeni krogi pri tem, da je prišlo do sporazuma že v vseh važnih točkah, katere bosta tekom tega tedna Macdonald in Dawes ugotovila v obvezni obliki in takoj objavila. »Observer« piše, da sta se obe državi zednili o obnovi velikih vojnihi ladij in o vprašanju podmornic. Amerika bo smela porabiti za križarke 300.000, Anglija pa 350.000 skupne tonaže, in sicer Anglija več na male policijske križarke, Amerika pa na velike križarke z 20 cm topovi. Diference so samo še glede nekoliko tisoč skupne tonaže in štirih ameriških velikih križark. Macdonald je preprčal svoje mornariške svetovale, da je potreba za prekomorske angleške policijske križarke za 90.000 ton manjša, kakor se je prvotno smatralo.

Delo strokovnjakov

Pariz, 9. sept. (Tel. »Slov.«) »Matin« poroča iz Zeneve: V Haagu ustanovljeni strokovnjaški odbori bodo začeli s svojim delom 15. septembra. Odbor za statute mednarodne reparacijske banke bo imel prvo sejo v Bruslju, trije pododbori za odredbe, ki jih je treba glede Nemčije in Youngovega načrta, pa bodo zborovali v Berlinu. Odbori za stvarne dobave za vzhodne reparacije in za nasledstvene države pa v Parizu. Delo teh odborov bo trajalo en mesec.

Boj za prvenstvo v šahu

Wiesbaden, 9. sept. (Tel. »Slov.«) V današnji tretji igri je Aljehin otvoril igro z damskim gambitom. Aljehin je igral na ta način, da je hotel na vsak način dobiti igro, ki pa je bila po 50 potezih prekinjena v stanju končne igre. Vsak igralec ima samo še po enega kralja in šest kmetov. Zdi se, da ima Aljehin boljše pozicijo. Partija se bo jutri nadaljevala.

Bivši frančiškanski provincial dr. Lulić - umrl

Zagreb, 9. sept. (Tel. »Slov.«) Danes jutraj je umrl v tukajšnji bolnici usmiljenih bratov bivši provincial frančiškanske province dr. Fran Lulić. Pokojnik je vodil provincio v težavnih časih svetovne vojne in neposredno za njo, ko so mnogi razdiralni elementi skušali spraviti smer delovanja hrvatskih frančiškanov iz dotedanjega, za hrvatsko katoličanstvo tako plodonosnega pola. Lulić je z energičnim nastopom obvaroval provincio težkih pretresov. Pokojni provincial je bil globok, kulturni človek in se je mnogo bavil z literaturo ter se domneva, da je zapustil večje število spisov, ki jih vsled svoje skromnosti ni objavil.

Belgrad, 9. sept. AA. Minister pojedstva dr. Oton Franješ, ki se je te dni mudil na Bledu in v Zagrebu, je danes prispel v Belgrad.

Belgrad, 9. septembra AA. Minister financ dr. Stanko Svrljuga se je vrnil danes z Bleda v Belgrad.

Dunajska vremenska napoved: Večinoma jasno, ne mnogo toplejše vreme. Ni izključeno, da ne bi začelo postajati oblačno.

Poizvedovanja

Našla se je denarnica z večjim zneskom. Dobi se na policiji.

ZAHVALA

Ob svežem, s cvetjem pokritem grobu najine drage, nepozabne mamice, gospe

KATARINE GROM

se hvaležno spominjamo tolažilnih obiskov č. g. župnika J. M. Seigerschmieda, požrtvovalnosti zdravnika g. dr. J. Bežka in č. bolniške sestre Klete Peterlin. Iskreno so nama v spominu tudi premnogi sorodniki, prijatelji in znanci, ki so nam tolažili, ter blagopokojno spremili k zadnjemu počitku. Da je bil sprevod naravnost veličasten, gre zasluga predvsem udeležbi številne č. duhovščine, cenjenega učiteljskega, zastopnikov šolskega odbora, č. šolskih sester, cerkvenih družb in Orla, šolske dece, ter darovalcev obilnega cvetja. Zlasti sva hvaležni onim, ki so in bodo priporočali dušo najine mamice božjemu usmiljenju.

Vsem in vsakemu posebej: Bog povrni!

V Naklem, dne 9. septembra 1929.

Zalujoči hčeri:

Franja in Josipina Grom, učiteljici.